

Rapportage

Tips voor het werven van mensen voor deelname aan rookstopinterventies

Bevindingen uit het Project Rookvrij Kennemerland

4 april 2024

Aafke Brinkhuijsen
Niels Hermens

Tips voor het werven van mensen voor deelname aan rookstopinterventies

Bevindingen uit het Project Rookvrij Kennemerland

Auteurs Aafke Brinkhuijsen, Niels Hermens

Onderzoekslijnen Lectoraat Empowerment & Professionalisering

Soort object Rapportage

Datum 4 april 2024

KENNISPLATFORM/LECTORAAT
Empowerment & Professionalisering

NOORD-HOLLAND

Afbeelding omslag: Shutterstock

Toegankelijkheid van het recht van Aafke Brinkhuijsen en Niels Hermens is in licentie gegeven volgens een Creative Commons Naamsvermelding-GelijkDelen 4.0 Internationaal-licentie
2024 Hogeschool Inholland

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. Wervingsstrategieën	5
2.1 Advies: warme overdracht en vertrouwen opbouwen	6
3. Lange adem is de moeite waard	7
3.1 Advies: geef Very Brief Advice	7
3.2 Advies: motiverende gespreksvoering	8
4. Bijlage 1 Verantwoording	9

1. Inleiding

Met het project Rookvrij Kennemerland werkt GGD Kennemerland in de wijken Schalkwijk in Haarlem en Oosterwijk in Beverwijk en Heemskerk aan een wijkaanpak gericht op het ondersteunen van mensen met een laag inkomen bij het stoppen met roken. Het project loopt tussen 2021 en 2025. In de wijkaanpakken werken bewoners en professionals in co-creatie aan het versterken van de rookvrij-norm in de wijk. Zij stimuleren elkaar om vaker over roken en stoppen met roken te praten en implementeren drie rookstopinterventies als aanvulling op het bestaande aanbod aan rookstopinterventies voor mensen met een laag inkomen. In beide wijken voeren projectteams Rookvrij Leven de aanpak uit. Deze teams bestaan uit een sociaal werker, een rookstopcoach, een beleidsadviseur van de gemeente, twee GGD-medewerkers, twee rookvrijambassadeurs en vrijwilligers. Rookvrijambassadeurs zijn buurtbewoners die ervaring hebben met stoppen met roken. Zij zijn getraind in het voeren van gesprekken met buurtgenoten die roken en attenderen hen op de mogelijkheden om mee te doen aan de rookstopinterventies in de wijk.

Binnen de brede wijkaanpak implementeren de Rookvrij Leven Teams drie rookstopinterventies. In Schalkwijk zijn dat Roken Enzo en Stress Enzo (voorheen bekend als Grip en Gezondheid) en een rookstopcoach in de wijk. In Oosterwijk zijn dit Roken Enzo en Stress Enzo en een rookstopcoach in de wijk. Roken Enzo is een gratis inloopgroep in een buurtcentrum waar mensen die roken of hebben gerookt terechtkunnen om hun verhalen met elkaar te delen en steun te vinden bij elkaar. Stress Enzo bestaat uit zes groepsbijeenkomsten waarin mensen die roken werken aan het verminderen van stress en daarnaast geïnformeerd worden over de relatie tussen stress en tabaksverslaving. Een rookstopcoach is een gekwalificeerde coach die mensen die willen stoppen met roken daarbij begeleidt.

In 2023 startten de Rookvrij Leven Teams in Schalkwijk en Oosterwijk met het werven van mensen voor een van de rookstopinterventies. Vanuit het lectoraat Empowerment & Professionalisering van Hogeschool Inholland doen wij actieonderzoek naar de implementatie van de wijkaanpakken. Samen met GGD Kennemerland keken wij onder andere hoe het werven van deelnemers verloopt. We interviewden daarvoor professionals en leden van de Rookvrij Leven Teams in Schalkwijk en Oosterwijk en hielden in beide wijken een groeps gesprek met de betrokkenen (zie bijlage 1 voor een uitgebreidere verantwoording). In deze rapportage vertellen we wat we hieruit leerden over wat goed gaat bij de werving en wat verbeterpunten zijn.

2. Wervingsstrategieën

Alle geïnterviewde professionals en rookvrijambassadeurs vinden het belangrijk en nodig om mensen die roken te vragen of ze een stopwens hebben. Zowel de rookvrijambassadeurs als de professionals gaven aan dat het werken aan stoppen met roken zeker in Schalkwijk en Oosterwijk relevant is. Bijvoorbeeld omdat relatief veel mensen in deze wijken roken. Daarnaast speelt voor hen mee dat veel mensen in de wijk een laag inkomen hebben en stoppen met roken kosten kan besparen.

De professionals en rookvrijambassadeurs gebruiken meerdere strategieën om mensen die roken te werven voor de rookstopinterventies. Ze spreken bewoners rechtstreeks aan op dit onderwerp. Een rookvrijambassadeur vertelde bijvoorbeeld: 'Ik zal zelden een roker met rust laten. Wel belangrijk om dat een beetje gezellig te brengen.' De rookvrijambassadeurs en de gezondheidsprofessionals zijn ook degenen die het beste op de hoogte zijn van de rookvrij-aanpakken en de nieuwe interventies, zo hoorden we in de interviews.

De sociaal professionals die we interviewden wijzen soms bewoners die roken op de mogelijkheid om mee te doen aan een rookstopinterventie in de wijk. Veel van hen wijzen bewoners dan op Roken Enzo. Met Stress Enzo en de rookstopcoaches lijken de sociaal professionals nog vrij onbekend. Ook zijn er sociaal professionals en vrijwilligers die in de wooncomplexen posters en flyers ophangen over de rookstopinterventies, om zo bekendheid te genereren. De meeste sociaal professionals menen dat ze niet genoeg kennis hebben over de drie rookstopinterventies om bewoners een uitleg te kunnen geven die vertrouwen schept. Terwijl vertrouwen in de ervaring en kennis van deze professionals voor de bewoners juist een belangrijke voorwaarde is om mee te gaan doen. Zo vertelt een van de sociaal professionals dat bewoners zeker willen weten dat ze bij de interventies Roken Enzo en Stress Enzo in een veilige omgeving terecht komen. Dat geldt des te meer voor diegenen die de Nederlandse taal nog niet zo goed spreken. De sociaal professionals opperden een aantal ideeën over hoe zij meer bekend kunnen worden met de aanpak en de interventies. Deze ideeën zijn hieronder te lezen en zijn vooral gericht aan GGD Kennemerland.

'Zorg voor meer zichtbaarheid. Dit is het toverwoord. Denk aan zichtbaarheid op schermen in het winkelcentrum van Schalkwijk. Ook zou het prettig zijn als het Rookvrij Team nog wat meer de regie zou nemen. Bijvoorbeeld door aanwezig te zijn bij bijeenkomsten met bewoners en daar zelf de interventies toe te lichten. Dan weten mensen beter wat ze kunnen verwachten en dat het professioneel wordt geleid. Dat neemt de angst voor deelname weg.'

'Ik weet dat het voor veel bewoners belangrijk is om te weten dat de interventie echt professioneel is en niet zomaar een praatgroep. Hiervoor is het nodig dat medewerkers van de GGD zelf komen vertellen over het programma. Dat straalt meer professionaliteit uit dan alleen een flyer en een wat minder duidelijk verhaal van een sociaal makelaar.'

'Werv deelnemers tijdens bijeenkomsten die Marokkaanse zelforganisaties en de Somalische gemeenschap zelf organiseren.'

2.1 Advies: warme overdracht en vertrouwen opbouwen

De Rookvrij Leven Teams brengen op dit moment de rookvrij-aanpak en de rookstopinterventies bij andere professionals onder de aandacht via flyers, sociale media en gesprekken met netwerken van professionals in de wijk. Om andere professionals echt warm te maken om mensen die roken te verwijzen naar de rookstopinterventies lijkt echter nog iets extra's nodig. Zo vertelden deze professionals zelf in ieder geval. Tijdens de groepsbijeenkomsten hoorden we bijvoorbeeld het idee dat iemand van het Rookvrij Team bij een netwerkbijeenkomst in de wijk een workshop of lezing geeft over de rookvrij-aanpak.

Een ander idee is dat goed geïnformeerde werwers en minder goed geïnformeerde werwers aan elkaar worden gekoppeld. Nog een idee is dat de trainer die de sessies bij Stress Enzo leidt zichzelf voorstelt tijdens bijeenkomsten van bewoners(groepen). Dan hebben bewoners meteen een gezicht bij waar ze naartoe kunnen gaan en dat schept vertrouwen. Ook deed iemand de suggestie dat de professionals die deelnemers kunnen werven zelf een keer een sessie van Stress Enzo bijwonen, of zelfs zo'n sessie met elkaar doen. Door zelf deel te nemen aan een sessie kunnen de professionals ook weer beter aan de bewoners uitleggen wat Stress Enzo inhoudt, zo is het idee. Verder heeft in ieder geval een deel van de professionals behoefte aan nog meer helderheid over welke rookstopinterventies er in de wijk zijn. Ze noemden als optie hiervoor een infographic met al het bestaande stoppen-met-rokenaanbod.

3. Lange adem is de moeite waard

Alle inzet ten spijt bleef het aantal mensen dat deelnam aan de interventies beperkt. In Oosterwijk namen vijf mensen deel aan Stress Enzo (waaronder één roker) en zijn tien mensen begeleid door de rookstopcoach. In Schalkwijk is Stress Enzo nog niet uitgevoerd vanwege het te lage aantal aanmeldingen en is de rookstopcoach met een migratieachtergrond nog niet actief.

Vrijwel alle geïnterviewden meenden dat het wel te verklaren is dat het aantal aanmeldingen voor de rookstopinterventies nog beperkt is. Het kunnen verwijzen van mensen naar een rookstopinterventie vraagt volgens hen altijd om tijd en het opbouwen van een vertrouwensband. Zo vertelde een van de rookvrijambassadeurs: 'Niet gelijk een flyer in de handen duwen, niet doen. Als je die persoon pas één keer hebt ontmoet. Eerst band opbouwen. Relatie of vriendschap, dan pas iets geven.'

Hoewel alle geïnterviewden het belang van stoppen met roken voor bewoners van de aandachtswijken onderschrijven, vertelden vooral de sociaal professionals dat ze dit niet altijd ter sprake brengen – bijvoorbeeld omdat ze met hun ondersteuning liever willen aansluiten bij waar de mensen zelf mee aan de slag willen. Een van hen noemt het voorbeeld van een inwoner die betalingsachterstanden heeft; problemen ervaart in de opvoeding van de kinderen; die overgewicht heeft en geen dagbesteding; die rookt en niet goed weet hoe hij al deze problemen kan oplossen. De sociaal werkers vertelden dat ze bij mensen met dit soort vragen aan de slag gaan met wat mensen zelf als eerste willen aanpakken. Opdat zij zo in ieder geval op één onderdeel van hun leven in beweging te komen.

3.1 Advies: geef Very Brief Advice

In een van focusgroepen ontstond het idee dat het goed zou zijn als alle leden van de teams zouden kennismaken met het zogenoemde *Very Brief Advice*. De stappen van het Very Brief Advice zijn vragen, vertellen en (warm) verwijzen. Afhankelijk van het antwoord van de persoon die rookt, duurt dit een minuut als iemand geen interesse toont en drie minuten als iemand aangeeft geïnteresseerd te zijn waarna je (warm) kunt doorverwijzen richting een rookstopinterventie. Enkele van de aanwezige gezondheidsprofessionals gebruikten dit al als zij in gesprek zijn met mensen die roken. Door de woordkeuze van de betrokkene te benutten vraagt een professional aan een bewoner of hij of zij rookt, benoemt kort de voordelen van stoppen met roken en vraagt of de bewoner wil stoppen. Bij een stopwens legt de professional uit wat de beste manier is om dit te doen met hulp en verwijst hij of zij door naar een rookstopinterventie. Daarnaast laat de professional of ambassadeur in een Very Brief Advice weten dat de bewoner altijd welkom is voor hulp als hij of zij wil stoppen met roken. Very Brief Advice geeft dus, zoals een van de geïnterviewden zei, de boodschap: 'Als je wilt stoppen, geef dat dan aan, dan kan ik je op weg helpen.'

Het voordeel van een Very Brief Advice is dat het bij een korte boodschap blijft. Mensen die willen stoppen met roken kunnen meteen aangeven dat ze dat wel willen, maar de korte boodschap is vooral belangrijk voor mensen die op dat moment geen duidelijke stopwens hebben. Zij kunnen dit dan aangeven zonder dat zij er direct allerlei vervolgvragen over krijgen. De deelnemers aan de focusgroep verwachtten verder dat Very Brief Advice voor (sociaal) professionals drempelverlagend kan werken om stoppen met roken te bespreken. Het kan een handvat voor ze zijn. Dat hebben sommige professionals nodig omdat zij bang zijn om het contact met iemand te verliezen als zij beginnen over diens rookgedrag.

3.2 Advies: motiverende gespreksvoering

De professionals noemden in de focusgroepen meerdere malen dat het bij gesprekken met mensen die roken belangrijk is om motiverende gespreksvoering toe te passen. Ons advies zou daarom zijn om met de leden van de Rookvrij Teams en andere betrokkenen nog eens een workshop over motiverende gespreksvoering te doen. Onze inschatting is dat dit ook belangrijk is, omdat motiverende gespreksvoering vraagt om een weloverwogen, gebalanceerde werkwijze. Doe je dit onvoldoende doordacht, dan ontstaat het gevaar dat pogingen tot motivatie te pushend en dus contraproductief worden. Wanneer de stappen van motiverende gespreksvoering geduldig worden doorlopen, is dit een waardevolle basis om mensen te begeleiden bij het proces om de stap naar stoppen met roken succesvol te zetten.

4. Bijlage 1 Verantwoording

Binnen het door Zonmw gefinancierde project Rookvrij Kennemerland voert het lectoraat Empowerment & Professionalisering een actieonderzoek uit. Doel van dit onderzoek is om te leren over wat wel en niet goed werkt bij de implementatie van de wijkaanpak Rookvrij Leven voor iedereen, en om GGD Kennemerland te ondersteunen bij de implementatie van de aanpakken in Schalkwijk en Oosterwijk. De centrale vraag van het onderzoek is: Wat is belangrijk bij het succesvol en duurzaam implementeren van een lokale aanpak stoppen-met-roken?

Deze rapportage is gericht op de sociaal professionals, gezondheidsprofessionals en de rookvrijambassadeurs die deelnemen aan de Rookvrij Leven Teams in Schalkwijk en Oosterwijk. We beogen hen met deze rapportage nieuwe ideeën aan te reiken voor de verdere implementatie van de rookvrij-aanpak in de wijken, met een focus op de werving van mensen die roken voor de rookstopinterventies. De ideeën zijn geformuleerd in samenwerking met de professionals en ambassadeurs, via interviews met de professionals en ambassadeurs en in ieder van de twee wijken in een focusgroep. In Schalkwijk interviewden we een praktijkondersteuner huisarts (POH'er), twee sociaal werkers, een rookvrijambassadeur, een fysiotherapeut, een wijkcontactpersoon en een coördinator spel aan huis. In Oosterwijk interviewden we twee POH'ers, twee sociaal werkers, twee rookvrijambassadeurs en een fysiotherapeut.